

RECENZJA HABILITACYJNA

Ocena osiągnięć artystycznych i dorobku twórczego dr. Marcina Nowrotka

1. Wprowadzenie i zakres oceny

Niniejsza recenzja obejmuje ocenę dorobku artystycznego i projektowego dr Marcina Nowrotka, zgłoszonego jako osiągnięcie w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Kandydat przedstawił trzy kompleksowe realizacje wystawiennicze: „Wiek Pary” (Zabytkowa Kopalnia Ignacy w Rybniku, 2022), projekt narracyjny przygotowany dla Śląskiego Centrum Wolności i Solidarności z okazji 40. rocznicy pacyfikacji kopalni „Wujek” oraz stałą ekspozycję historyczną „W przestrzeniach historii. Dzieje miasta Oświęcimia” w zabytkowym ratuszu tego miasta. Zgłoszone projekty ukazują dojrzałość artystyczną, wysokie kompetencje projektowe oraz umiejętność integrowania technologii z narracją muzealną.

W recenzji uwzględniłam zarówno analizę formalną i treściową tych realizacji, jak i szerszy kontekst twórczości Kandydata: jego warsztat, ewolucję drogi zawodowej, działalność dydaktyczną, umiejętność pracy w interdyscyplinarnych zespołach oraz znaczenie przedstawionego dorobku dla rozwoju polskiego muzealnictwa narracyjnego.

2. Podstawy metodologiczne i orientacja teoretyczna praktyki Kandydata

Dorobek dr Marcina Nowrotka wpisuje się w nurt muzealnictwa narracyjnego, który od lat 90. XX wieku stopniowo zyskuje dominującą pozycję w projektowaniu ekspozycji. W takim ujęciu muzeum nie jest już kolekcją obiektów, lecz przestrzenią doświadczenia; artefakty tracą status statycznych eksponatów i stają się elementami złożonej opowieści budowanej poprzez interakcję, immersję i wielokanałową komunikację. Kandydat świadomie identyfikuje się z tą orientacją, podkreślając, że jego realizacje łączą dokumentalną precyzję z emocjonalnym zaangażowaniem odbiorcy. Charakterystyczne dla jego podejścia jest przekonanie, że wystawa nie tylko przekazuje wiedzę, lecz umożliwia jej doświadczenie, a więc musi angażować intelekt, emocje i zmysły odbiorcy. Wynika stąd nacisk na multimodalność, łączenie różnych form narracji: obrazu, dźwięku, światła, tekstu, ruchu odbiorcy, interakcji z obiektem i przestrzenią.

Wyraźna jest również świadomość etyczna Projektanta, szczególnie widoczna w projektach dotyczących pamięci zbiorowej i historii traumatycznej. Dr Marcin Nowrotek podkreśla

konieczność dostosowania narracji do odbiorców o różnej wrażliwości, wieku i kompetencjach kulturowych, co wymaga finezji w doborze środków wyrazu i odpowiedzialnego modelowania komunikatu. Całość jego autorefleksji wpisuje się w nowoczesną koncepcję projektowania jako praktyki integrującej wiedzę o percepcji, pedagogice muzealnej, komunikacji wizualnej i technologii cyfrowej.

3. Analiza najważniejszych realizacji muzealnych

3.1. „Wiek Pary” – modelowa synteza tradycji i technologii

Wystawa stała w Zabytkowej Kopalni Ignacy w Rybniku jest najbardziej rozbudowaną i dojrzałą spośród przedstawionych realizacji. Kandydat pełnił w niej rolę *art director*a i projektanta multimedialnego, odpowiadając za koncepcję wizualną, narrację i integrację technologii. Projekt ukazuje szczególną wrażliwość na kontekst miejsca. Rewitalizacja obiektów poprzemysłowych wymaga zachowania równowagi między autentycznością historyczną a współczesną komunikacją. Dr Nowrotek przyjął założenie, że wystawa ma przybliżać rewolucję przemysłową i znaczenie technologii parowej poprzez formy interaktywne i immersyjne. W efekcie powstała przestrzeń, w której ciężkie, imponujące maszyny parowe współistnieją harmonijnie z nowoczesnymi mediami: wielkoformatowymi projekcjami, stanowiskami interaktywnymi, animacjami, symulatorami i grami edukacyjnymi. Silnym elementem projektu jest edukacja przez doświadczenie. Kandydat zakłada, że odbiorca musi aktywnie konstruować znaczenia, a proces poznawczy powinien mieć charakter eksploracyjny. Projektowanie ekspozycji traktowane jest więc jako projektowanie ścieżki poznawczej, w której technologia pełni funkcję wzmacniającą, nie dominującą. Skala i złożoność projektu ujawniają umiejętność Kandydata do zarządzania interdyscyplinarnym zespołem i koordynacji mediów o różnej naturze. W efekcie powstała wystawa nowoczesna, atrakcyjna i jednocześnie głęboko osadzona w historycznym kontekście kopalni.

3.2. Projekt narracyjny dla Śląskiego Centrum Wolności i Solidarności – odpowiedzialność wobec traumatycznej pamięci

Realizacja dotycząca pacyfikacji kopalni „Wujek” stanowi jedno z najbardziej wymagających zadań w dorobku Kandydata. Praca z materiałem dotyczącym trudnej historii wymaga umiejętnego łączenia rzetelności przekazu z szacunkiem wobec ofiar wydarzeń oraz dbałością o emocjonalne bezpieczeństwo odbiorcy, szczególnie najmłodszego. Dr Marcin Nowrotek wykazuje tu dużą świadomość metodologiczną. Podkreśla, że projektowanie takiej ekspozycji

wymaga precyzji narracyjnej i doboru środków adekwatnych do zróżnicowanej publiczności. W realizacji tej równoważy perspektywę dokumentalną z empatycznym modelowaniem przestrzeni, tak by umożliwić zrozumienie dramatycznych wydarzeń bez popadania w estetyzację traumatycznej treści. Projekt wpisuje się w najnowsze tendencje w muzeach pamięci, które odchodzą od dramatyzacji na rzecz form refleksyjnych, sprzyjających dialogowi i krytycznemu przyswajaniu historii.

3.3. „W przestrzeniach historii. Dzieje miasta Oświęcimia” – projekt inicjujący nowy etap rozwoju zawodowego

Ekspozycja w ratuszu miejskim Oświęcimia ma kluczowe znaczenie w biografii zawodowej Kandydata. To realizacja, która (jak sam wskazuje) stała się punktem wyjścia do założenia własnego studia projektowego. Tym samym praca ta nie tylko dokumentuje określony etap rozwoju warsztatu, ale również otwiera drogę do nowej formy działalności: prowadzenia interdyscyplinarnego zespołu i realizacji projektów w pełnym cyklu produkcyjnym. Wystawa łączy dokumentalny charakter narracji z nowoczesnymi mediami w sposób nienachalny i proporcjonalny do charakteru zabytkowego wnętrza. Realizacja potwierdza umiejętność Kandydata do budowania narracji historycznych o charakterze edukacyjnym, przy jednoczesnym respektowaniu identyfikacji miejsca.

4. Ewolucja twórcza i rozwój warsztatu

Dr Marcin Nowrotek podkreśla, że jego droga zawodowa rozpoczęła się w obszarze filmu i animacji autorskiej, a wypracowany wówczas język wizualny pozostał integralny dla jego obecnej praktyki. Istotne jest, że nie chodzi tu o prosty transfer kompetencji technicznych, lecz o przeniesienie sposobu myślenia o obrazie, montażu, rytmie narracyjnym i dramaturgii do nowego medium, czyli przestrzeni ekspozycyjnej. Analiza przedstawionych realizacji pozwala zidentyfikować kluczowe komponenty warsztatu Kandydata:

1. Precyzja narracyjna: umiejętność konstruowania wielowarstwowych opowieści, które angażują różne zmysły i poziomy percepcji, zachowując jednocześnie klarowność przekazu. W projektowaniu narracji multimedialnych łatwo o kakofonię. Prawdziwa doskonałość polega na harmonizowaniu złożoności.
2. Wrażliwość kompozycyjna: wynikająca z doświadczeń filmowych i animacyjnych, manifestująca się w sposobie organizacji przestrzeni wizualnej, rytmizacji sekwencji i

kontroli uwagi widza. To właśnie ta kompetencja pozwala Kandydatowi efektywnie projektować wielkoformatowe projekcje audiowizualne i instalacje immersyjne.

3. Kompetencje technologiczne postrzegane nie jako cel sam w sobie, lecz jako narzędzie podporządkowane intencji narracyjnej. Kandydat wykazuje rzadką umiejętność wykorzystania zaawansowanych technologii (interaktywność, animacja 3D, systemy projekcyjne, aplikacje dotykowe) w sposób, który wzmacnia, a nie przesłania przekaz.
4. Świadomość materiałowa: rozumienie specyfiki różnych mediów i form ekspresji, pozwalające na świadome decyzje o tym, którą historię opowiedzieć filmem, którą animacją, a którą interaktywną aplikacją. Każde medium ma własną retorykę, dojrzały projektant to ten, który potrafi ją świadomie wykorzystać.

Istotne jest, że Kandydat nie traktuje warsztatu jako kategorii statycznej. Jego refleksja: „Doświadczenia z tamtego okresu – zarówno warsztatowe, jak i narracyjne – wciąż mają znaczący wpływ na sposób, w jaki dziś myślę o projektowaniu” wskazuje na ciągłość rozwoju i zdolność do budowania na fundamentach własnego doświadczenia. To podejście koresponduje z koncepcją *cumulative mastery* (narastającego mistrzostwa), zgodnie z którą prawdziwa dojrzałość warsztatowa polega nie na porzucaniu kolejnych etapów rozwoju, lecz na ich integrowaniu w coraz bardziej złożoną i spójną całość.

Ta samoświadomość i umiejętność reinterpretacji wcześniejszych kompetencji w nowym kontekście zawodowym zasługuje na wysoką ocenę. Dojrzałość artystyczna polega bowiem nie tyle na trwaniu przy jednej formule, co na zdolności do przekształcania własnego warsztatu w odpowiedzi na zmieniające się warunki i wyzwania. Kandydat wykazuje tę elastyczność, jednocześnie zachowując ciągłość własnej poetyki wizualnej. Istotne jest również deklarowane przez niego podejście do tożsamości zawodowej: „Nie przypisuję się do jednej dziedziny ani specjalizacji – działam jako projektant, który korzysta z różnych mediów i narzędzi, dopasowując je do specyfiki danego zadania”. To stanowisko koresponduje z koncepcją projektanta jako integratora, który, działając w przestrzeni kultury, musi być zdolny do łączenia różnorodnych kompetencji i mediów, tworząc spójną narrację z niejednorodnych elementów.

W dokonaniach Kandydata uzewnętrznia się ponadto coś, co można by nazwać „etyką wykonawczą” – są to wysokie standardy jakości realizacji, dbałość o szczegóły techniczne i estetyczne oraz odpowiedzialność za finalny kształt dzieła. W projektach tak złożonych jak przedstawione wystawy, gdzie koordynacja wielu specjalistów i technologii skłania nieraz do kompromisów jakościowych, utrzymanie konsekwentnie wysokiego poziomu wykonawczego wymaga nie tylko kompetencji, ale również wewnętrznej dyscypliny i profesjonalizmu. W projektowaniu zespołowym to właśnie *art director* ponosi ostateczną odpowiedzialność za

spójność i jakość realizacji. Jego warsztat musi obejmować nie tylko umiejętności twórcze, ale również zdolność do utrzymania standardów w procesie produkcji. Kandydat cechuje się wysokim poziomem samoświadomości artystycznej. Potrafi interpretować swoje wcześniejsze doświadczenia w nowym kontekście, dostrzegając w nich nie porzucone etapy, lecz fundamenty dalszego rozwoju. Praktykuje to, co w teorii określa się jako „narastające mistrzostwo” – integrację kolejnych warstw doświadczeń w coraz bardziej złożoną całość twórczą.

5. Interdyscyplinarność, współpraca zespołowa, dydaktyka

Wszystkie przedstawione realizacje powstały w ścisłej współpracy z historykami, scenografami, programistami, dźwiękowcami i innymi specjalistami. Kandydat wskazuje również na kluczowe znaczenie współpracy z Michałem Rodzińskim, współtwórcą projektów. Umiejętność komunikacji z różnymi ekspertami, łączenia ich kompetencji i koordynowania procesu twórczego potwierdza, że dr Nowrotek funkcjonuje jako projektant o profilu interdyscyplinarnym, odpowiadający modelowi *T-shaped designer*. Założenie własnego studia projektowego wzmacnia ten aspekt jego działalności, gdyż świadczy o zdolności budowania struktur organizacyjnych, zarządzania zespołem i prowadzenia projektów od koncepcji do realizacji.

Od 2009 roku dr Marcin Nowrotek prowadzi działalność dydaktyczną w Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Podkreśla, że refleksja nad rolą projektanta, jego odpowiedzialnością i wartościami dojrzewała równolegle z pracą ze studentami. Ta synergia jest widoczna: dydaktyka wymusza systematyzację wiedzy, artykulację metodologii i krytyczne spojrzenie na własne praktyki. Z kolei doświadczenia projektowe pozwalają wzbogacać proces edukacyjny o aktualną wiedzę i realne studia przypadków.

8. Wnioski i rekomendacja

Zgłoszone realizacje wpisują się w dynamiczny proces modernizacji polskich instytucji kultury. Kandydat wnosi do niego elementy szczególnie cenne: spójność koncepcji narracyjnych, umiejętność integrowania nowych mediów z przestrzenią historyczną, wrażliwość na odbiorcę i jego zróżnicowane potrzeby, wysoką jakość merytoryczną i techniczną projektów, równowagę między atrakcyjnością formy a powagą treści. Jego prace stanowią przykład nowoczesnego muzealnictwa, które łączy edukację, immersję i refleksję nad historią.

Analiza dorobku wskazuje, że dr Nowrotek jest przygotowany do prowadzenia samodzielnej działalności artystycznej i projektowej na poziomie odpowiadającym wymaganiom stawianym samodzielnemu pracownikowi nauki. Potrafi formułować autorskie koncepcje, realizować złożone projekty i krytycznie interpretować własne działania. Jego autorefleksja, umiejętność organizacji pracy zespołu i zdolność do adaptacji w zmieniającym się krajobrazie technologicznym tworzą stabilną podstawę dalszego rozwoju.

Na podstawie analizy przedstawionego autoreferatu oraz zgłoszonego osiągnięcia habilitacyjnego wyrażam przekonanie, że dorobek artystyczny i projektowy dr. Marcina Nowrotka w pełni spełnia wymogi określone w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i **stanowi wystarczającą podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego sztuki w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.**

Kandydat wykazał:

1. Dojrzałość artystyczną najwyższego poziomu manifestującą się w przemysłanej ewolucji własnej praktyki twórczej, zdolności do krytycznej refleksji nad własnym warsztatem oraz umiejętności przekształcania wcześniejszych doświadczeń w nowe konteksty projektowe.
2. Wysokie kompetencje projektowe udokumentowane realizacją trzech kompleksowych projektów wystawienniczych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, które wyznaczają nowe standardy w polskim muzealnictwie narracyjnym.
3. Głęboką świadomość metodologiczną wyrażającą się w umiejętności osadzenia własnej praktyki w szerszym kontekście teoretycznym muzealnictwa narracyjnego, projektowania doświadczeń i edukacji muzealnej.
4. Zdolności organizacyjne i menedżerskie najwyższego rzędu, potwierdzone prowadzeniem interdyscyplinarnych zespołów projektowych, założeniem własnego studia projektowego oraz efektywną współpracą z instytucjami kultury.
5. Wrażliwość etyczną i społeczną, szczególnie istotną w projektach dotyczących trudnej historii, pamięci zbiorowej i tożsamości regionalnej.
6. Rozwiniętą świadomość dydaktyczną wynikającą z wieloletniej pracy ze studentami i wpływającą na pogłębienie refleksji nad własną praktyką oraz gotowość do jej systematyzacji i przekazywania.
7. Zdolność do autorefleksji i ciągłego rozwoju niezbędną dla samodzielnego pracownika nauki, wyrażającą się w otwartości na ewolucję własnego rozumienia projektowania i gotowości do weryfikacji przyjętych założeń.

Przedstawione realizacje stanowią istotny i oryginalny wkład w rozwój polskiego muzealnictwa narracyjnego i projektowania przestrzeni kulturalnych. Demonstrują one umiejętność łączenia tradycji z nowoczesnością, wiedzy z emocją, edukacji z atrakcyjnością przekazu – co stanowi kwintesencję współczesnego projektowania narracji muzealnych.

Szczególnie cenię u Kandydata świadomość ewolucji własnej drogi twórczej, umiejętność reinterpretacji wcześniejszych kompetencji w nowych kontekstach, otwartość na współpracę interdyscyplinarną oraz zdolność do budowania trwałych struktur organizacyjnych. Te cechy, połączone z najwyższym poziomem wykonawczym i zdolnością do zarządzania złożonymi projektami, czynią z dr. Marcina Nowrotka w pełni dojrzałego twórcę i projektanta, nie tylko gotowego, ale wręcz predestynowanego do pełnienia roli samodzielnego pracownika nauki w dziedzinie sztuk projektowych.

W moim przekonaniu Kandydat nie tylko spełnia formalne wymogi habilitacji, ale również reprezentuje nowy model twórcy-projektanta-dydaktyka, który łączy praktykę artystyczną z refleksją teoretyczną, indywidualne kompetencje z umiejętnością pracy zespołowej, a wrażliwość artystyczną z odpowiedzialnością społeczną. Jest to model szczególnie wartościowy w kontekście współczesnych wyzwań stojących przed szkolnictwem artystycznym i instytucjami kultury.

Rekomendując nadanie dr. Marcinowi Nowrotkowi stopnia doktora habilitowanego sztuki, wyrażam przekonanie, że jego dalszy rozwój zawodowy i naukowy przyniesie istotne osiągnięcia zarówno w dziedzinie praktyki projektowej, jak i w obszarze kształcenia przyszłych pokoleń projektantów.

prof. Tomasz Wójcik

Tomasz Wójcik